

Policy avseende immateriella rättigheter

Beslutsfattare	Rektor
Ansvarig enhet	Forsknings- och innovationskontoret
Beslutsdatum	Aktualitetsgranskad april 2025. Ursprungligen beslutad 22-06-23.
Giltighetstid	Aktualitetsgranskas senast 2028
Sammanfattning	Policyn anger de principer som gäller för immateriella rättigheter som skapas inom verksamheten vid Göteborgs universitet.

Inledning

Denna policy utgår från de värden och målsättningar som formuleras i Göteborgs universitets Vision 2030: *Ett universitet för världen* och universitetets övergripande strategier. *Ett universitet för världen* visar riktningen för universitetets utveckling för perioden 2021–2030 genom tre ställningstaganden: *Utbildning och forskning av högsta kvalitet*, *Hållbar och kunskapsbaserad samhällsutveckling*, samt *Sammanhållen organisation, attraktiv arbetsplats och studiemiljö*.

I en akademisk miljö är intellektuellt skapande, delandet av idéer och öppenhet centrala värdegrunder. Skapandet av immateriella rättigheter, såsom exempelvis patenterbara uppfinningar, är ett naturligt och värdefullt resultat av arbetet inom universitetet och en viktig del av uppgiften att se till att kunskapen kan nyttiggöras. Göteborgs universitet är sedan länge en viktig aktör när det gäller att bidra till samhällets utveckling genom att möjliggöra att den kunskap och immateriella tillgångar som skapas inom universitetet kommer samhället till godo.

Tillämpningen av resultat och kunskap från universitetet, genom publicering, utbildning, samverkan, kunskapsöverföring, kommersialisering i privat regi eller andra former av nyttiggörande svarar upp mot förväntningar kring universitetets roll i samhället. Samtidigt ger det värdefull återkoppling till pågående forskning, utbildning och kunskapsuppbyggnad inom universitetet, genom samarbeten, nya insikter och möjligheter att få tillgång till mer resurser för forskning och utbildning.

Det ligger således i universitetets uppdrag och intresse att ta ansvar för att på ett professionellt sätt, i linje med universitetets etiska, moraliska och grundläggande värderingar, stödja de intellektuella prestationer som omfattas av den immaterialrättsliga lagstiftningen. Detta sker genom policys och riktlinjer, effektiva interna stödverksamheter samt genom utbildning av forskare, lärare, doktorander och studenter.

Syfte

Syftet med denna policy är att, med utgångspunkt i gällande lag och regler, tydliggöra universitetets hållning avseende immateriella tillgångar och rättigheter som skapas inom ramen för universitetets verksamhet, samt hur dessa tillgångar ska hanteras för att säkerställa att universitetets och dess anställdas intressen tillvaratas, samtidigt som den akademiska öppenheten och fortsatt utveckling och spridning av kunskap främjas.

Definition av immateriella rättigheter

Med immateriella rättigheter avses det rättsliga skydd kring användande som följer av gällande lagstiftning kring någon form av intellektuell prestation som en person/personer eller organisation har skapat, såsom patent, upphovsrätt, datorprogram, databaser, varumärkes- och mönsterskydd.

För tydlighets skull framhålls att det fysiska material som en immateriell rättighet är fixerat på är arbetsgivarens, om verket tillkommit i anställningen och den immateriella rättigheten omfattas av denna policy.

Generella principer

Vid universitet och högskolor i Sverige gäller det s.k. lärarundantaget. Detta innebär att patenterbara uppfinningar tillfaller den anställda läraren¹ även om uppfinningen framtagits inom ramen för lärarens arbete vid universitetet. Lärarundantaget är ett undantag från principen om arbetsgivares rätt till anställdas uppfinningar (Lag (1949:345) om rätten till arbetstagares uppfinningar). För andra anställda vars huvudsakliga arbetsuppgift är att självständigt utföra forskningsuppgifter gör universitetet inte heller anspråk på rätt att överta patenterbara uppfinningar, utan tillämpar lärarundantagets principer även för dessa. Detsamma gäller för anställda som deltar i tillkomsten av en uppfinning på ett sätt som gör att denne ska anses som uppfinnare eller meduppfinnare. Detta innebär att även andra kategorier av anställda utöver läraranställningar kan omfattas av lärarundantaget, till exempel personer med anställning som forskare eller doktorander.

Utgångspunkten för samtliga kategorier av immateriella rättigheter är alltså att skaparen själv har rätt till sina verk och uppfinningar. Detta innefattar rätten till att, själv eller i samarbete med andra, kommersialisera eller på andra sätt nyttiggöra sina immateriella rättigheter. I egenskap av arbetsgivare har Göteborgs universitet nyttjanderätt till immateriella rättigheter på de sätt som beskrivs i denna policy, samt i *Policy för nyttjanderätt till upphovsrättsligt skyddat material*. Genom denna *Policy avseende immateriella rättigheter* avsäger sig Göteborgs universitet äganderätten även till sådana verk och uppfinningar som annars hade tillfallit arbetsgivaren enligt särskilda paragrafer i tillämplig lagstiftning. Undantaget är sådana databaser där universitetet har en självständig, och med den anställda parallell, upphovsrätt baserad på upphovsrättslagens krav om "väsentlig investering".^{2 3}

För att säkerställa möjligheten till fortsatt forskning och utbildning av hög kvalitet ska Göteborgs universitet som en grundprincip ha en kostnadsfri nyttjanderätt till immateriella rättigheter som skapats i tjänsten. Universitetets nyttjanderätt är begränsad till de ändamål och behov som faller inom universitetets normala verksamhet, och gäller så länge dessa ändamål och behov föreligger. Universitetet har också rätt att utnyttja en patentsökt eller patentskyddad uppfinning som en anställd gjort inom ramen för en i anställningen särskilt ålagd uppgift eller efter särskilda instruktioner från arbetsgivaren, eller som gjorts för användning i universitetets egen verksamhet. Det kan exempelvis vara prestationer som ingår i en förutbestämd helhet och som arbetsgivaren haft kostsamma investeringar för. Om man som anställd väljer att, inom tjänsten vid Göteborgs universitet, utnyttja en patentskyddad uppfinning som man disponerar, så innebär det att man ger universitetet rätt att utnyttja uppfinningen utan ytterligare ersättning än ordinarie lön.

I övriga situationer tillämpar universitetet 1949-års lag. Detta innebär att när en anställd som inte omfattas av lärarundantaget enligt ovan gjort en uppfinning som faller inom universitetets normala verksamhet, ska den anställda utan dröjsmål kontakta sin närmaste chef som avgör den vidare hanteringen av uppfinningen. Uppgift om uppfinningen skyddas av sekretess i den utsträckning som framgår av Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) 31 kap 21 §.

Om någon annan överenskommelse om nyttjanderätt ska ingås mellan Göteborgs universitet och den anställda än vad som framgår här ska detta uttryckligen framgå, lämpligen i en skriftlig överenskommelse.

¹ Med lärare avses här de som enligt universitetets vid var tid gällande anställningsordning anges som lärare.

² Lag (1960:729) om upphovsrätt till konstnärliga och litterära verk 49 §

³ Prop. 1996/97:111: Rättsligt skydd för databaser m.m. s. 30

Det finns situationer där skriftliga avtal reglerar rättigheter till immateriella rättigheter på annat sätt än vad som beskrivs ovan. Så kan framförallt vara fallet vid uppdragssituationer eller vid externt finansierad forskning där finansören har krav på fördelningen av äganderätt eller nyttjanderätt till projektresultat. Vidare kan det uppkomma situationer där Göteborgs universitet måste ta på sig ansvar för immateriella rättigheter på grund av tvingande bestämmelser i lagstiftning gällande exempelvis personuppgifter eller etikprövning. I sådana fall kan upphovsmannens rätt behöva begränsas i enlighet därmed.

Oaktat universitetets nyttjanderätt har den anställda alltid rätt att, själv eller i samarbete med andra, sprida, kommersialisera eller på annat sätt nyttiggöra immateriella rättigheter som denne har skapat och äger i linje med dessa riktlinjer. Den anställda ansvarar för att säkerställa att dessa aktiviteter inte inkräktar på tredje parts rättigheter. Om en anställd inom ramen för bisyssla (eller på annat sätt utanför anställningen) gör förbättringar av eller utvecklar en immateriell rättighet som skapats inom ramen för anställningen vid universitetet, ska dessa förbättringar och utvecklingar inte omfattas av arbetsgivarens nyttjanderätt, om inte den anställda själv för in uppfinningen i universitetets verksamhet i enlighet med vad som sägs ovan.

Göteborgs universitets nyttjanderätt till näringskännetecken, mönster och kretsmönster

Rätten till näringskännetecken (varumärke och företagsnamn) som tagits fram inom ramen för universitetets verksamhet tillkommer Göteborgs universitet.

Göteborgs universitet gör inte anspråk på mönster eller kretsmönster som anställda självständigt gjort inom ramen för sina forskningsuppgifter. Universitetets rätt att använda mönster eller kretsmönster följer vad som är skrivet om patent ovan.

Hantering av immateriella rättigheter i samverkan med andra

All samverkan ska, för att säkerställa relevans och kvalitet i forskning och utbildning, ligga i linje med Göteborgs universitets övergripande kärnvärden och gällande regler, riktlinjer och etiska principer. I samverkan med externa parter ska skriftliga avtal upprättas mellan Göteborg universitet och den externa parten innan samarbetet eller uppdraget påbörjas. I dessa fall ska universitetet säkerställa att viktiga akademiska principer, såsom rätten till fortsatt forskning och utbildning, publicering, tydliggjort ägande av bakgrund och resultat, samt rättvisa villkor vid överföring av immateriella rättigheter, tillgodoses genom avtalet.

Ansvarig stödfunktion

Forsknings- och innovationskontoret är universitetets stödfunktion i frågor rörande affärsjuridik, avtals- och finansieringsstöd samt innovationsrådgivning. I detta finns även stöd i frågor kring immateriella rättigheter och olika former av nyttiggörande av de tillgångar som skapas vid universitetet.

Genom universitetets holdingbolag, GU Ventures AB, erbjuds stöd till universitetets anställda kring kommersialisering av immateriella rättigheter och kan investera i kommersialiseringsprojekt och nyttiggörande av innovationer.